

Николайчук Л. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри соціальних комунікацій та права ІФНТУНГ

НИКОЛАЙЧУК Л. М.

ДЖЕРЕЛА ТА КОРИСТУВАЧІ ЮРИДИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Категорія «Інформація» є одним із ключових понять для багатьох галузей знань і суспільства. Будь-які фізичні та природничі процеси або суспільні відносини тісно пов'язані з інформацією.

Під терміном «інформація» розуміють різні повідомлення, відомості про навколишній світ, процеси, що в ньому відбуваються, події, ситуації та інш. Інформація багатоаспектна: існує у природі, кібернетичних (управлінських) системах, у живих рослинах та організмах (генетична інформація), циркулює в суспільстві (соціальна та юридична інформація) [1].

Надзвичайно широкі властивості інформації спричинили різноманітні тлумачення сутності інформації у науковій літературі, де сам термін широко розповсюджений і є категорією, що застосовується у різних галузях знань.

Основу правового статусу інформації визначає Закон України «Про інформацію» [2] у ст. 1 даного закону під «інформацією» розуміються документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Цивільний кодекс України [3] має дещо інше визначення поняття «інформація»: документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. У визначенні акцентується увага на динаміці подій та явищ, відомості про які є інформацією.

Таким чином, поняттю «інформація» притаманні такі ознаки:

- інформація - це відомості про події та явища, що відбуваються - у суспільстві, державі, у навколишньому природному середовищі;

- інформація - це дані, які можуть зберігатися в будь-якій формі і в будь-якому вигляді. Однак для набуття певного правового статусу інформація має відповідати вимогам та ознакам, передбаченим правовими нормами;
- інформація - це відомості, які є документованими або публічно оголошеними;
- інформація є об'єктом цивільних прав і відноситься до категорії нематеріальних благ;
- джерелами інформації є передбачені або встановлені законом носії інформації (документи, інші носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи тощо)[4].

Документ як джерело інформації в інформаційних відносинах - це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві.

Первинний документ - це документ, що містить в собі вихідну інформацію.

Вторинний документ - це документ, що являє собою результат аналітико-синтетичної та іншої переробки одного або кількох документів.

Для більш повного розуміння змісту поняття «інформація» наведемо його класифікацію. Основними видами інформації є: статистична інформація; адміністративна інформація (дані); масова інформація; інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування; правова інформація; інформація про особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; соціологічна інформація.

Статистична інформація - це офіційна документована державна інформація, яка дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя. Державна статистична інформація підлягає систематичному відкритому публікуванню. Забезпечується відкритий доступ громадян, наукових установ, заінтересованих організацій до неопублікованих статистичних даних, які не

підпадають під дію обмежень, установлених Законами України «Про інформацію» [2], «Про державну статистику» [5].

Адміністративна інформація (дані) - це офіційні документовані дані, що дають кількісну характеристику явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя і збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, що належать до їх компетенції.

Масова інформація - це публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація. Друкованими засобами масової інформації є періодичні друковані видання (преса) - газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем. Аудіовізуальними засобами масової інформації є: радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо.

Інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування - це офіційна документована інформація, яка створюється в процесі поточної діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого і регіонального самоврядування. Основними джерелами цієї інформації є: законодавчі акти України; інші акти, що приймаються Верховною Радою та її органами; акти Президента України; підзаконні нормативні акти; ненормативні акти державних органів, акти органів місцевого і регіонального самоврядування.

Інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування доводиться до відома заінтересованих осіб шляхом опублікування її в офіційних друкованих виданнях або поширення інформаційними службами відповідних державних органів і організацій; опублікування її в друкованих засобах масової інформації або публічного оголошення через аудіо- та аудіовізуальні засоби масової інформації; безпосереднього доведення її до заінтересованих осіб (усно, письмово чи

іншими способами); надання можливості ознайомлення з архівними матеріалами; оголошення її під час публічних виступів посадових осіб.

Правова інформація - це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо.

Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативні правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань.

З метою забезпечення доступу до законодавчих та інших нормативних актів всім громадянам держава забезпечує видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після набрання ними чинності.

Інформація про особу - це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу. Основними інформаційними джерелами даних про особу (персональними даними) є: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, адреса, дата і місце народження.

Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади та органами місцевого і регіонального самоврядування в межах своїх повноважень.

Забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом. Зокрема, Законом України «Про інформацію» закріплено положення, відповідно до якого кожна особа має право на ознайомлення з інформацією, зібраною про неї.

Інформація довідково-енциклопедичного характеру - це систематизовані, документовані або публічно оголошені відомості про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище. Основними джерелами цієї інформації є енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та

оголошення, путівники, картографічні матеріали тощо, довідки, що даються уповноваженими на те державними органами та органами місцевого і регіонального самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційними системами.

Соціологічна інформація - це документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій та явищ, процесів, фактів. Основними джерелами соціологічної інформації є документовані або публічно оголошені відомості, в яких відображено результати соціологічних опитувань, спостережень та інших соціологічних досліджень. Соціологічні дослідження здійснюються державними органами, об'єднаннями громадян, зареєстрованими у встановленому порядку.

Довідково-інформаційне забезпечення юридичної діяльності забезпечують переважно довідкові (інформаційно-правові чи інформаційно-довідкові) системи. Зокрема, бази нормативно-правових актів, судових рішень, консультацій спеціалістів, статей юридичних видань, збірників шаблонів правових документів тощо.

Бази нормативно-правових актів (НПА) посідають провідне місце з-поміж правових баз даних (ПБД). Формують такі бази зазвичай приватні спеціалізовані підприємства з метою одержання прибутку. Проте є й ПБД публічних установ, прикладом, є система «Законодавство України» (zakon.rada.gov.ua). Ця безкоштовна, надійна, зручна, постійно оновлювана база українських НПА розміщена на базі сайту Верховної Ради України. База містить не лише законодавство України, але й міжнародно-правові документи, судові рішення.

Прикладом спеціалізованих ПБД є створений «Єдиний державний реєстр судових рішень» (reyestr.court.gov.ua), Єдиний державний реєстр НПА, кілька баз українських НПА компаній та систем «ДІНАЙ», «Ліга», «НАУ».

Правова база даних пропонує: нормативні документи, консультації (готові і під замовлення), довідкову інформацію, бланки документів, персоніфіковану секцію «під користувача», новини.

Поряд із ПБД можна виокремити й програми-збірники. Здебільшого вони включають юридичні документи або самі є програмним забезпеченням з їх підготовки. На сайті-ринку можна знайти збірники договорів з можливістю вибору й використання шаблону певного виду договору, заповнити (підготувати) певний тип договору, внести необхідні умови тощо.

Інтернет сприяв появі нових джерел правової інформації. Окрім правової бази даних, стало можливим створення бібліотек в Інтернеті з вільним або обмеженим доступом до нормативно-правових документів, правової літератури.

Бібліотеки, які об'єднані в мережі на єдиному порталі працюють у звичайному та он-лайнному режимі. Окрім можливості перевірити, чи є потрібний документ чи книга в бібліотеці, користувачі можуть отримати їх в електронній формі.

Останнім трендом правової моди представлення джерел інформації є «блоги». Блог – це інтернет-сайт на юридичну тематику, на якому адміністратором розміщуються посилання на цікаві статті (новини), коментарі і кожен може доповнити їх своїми коментарями. Це певні юридичні форуми. Їхня особливість – тематичність, оперативність і комунікативна безпосередність.

Висновки

Для багатьох користувачів поняття інформаційного забезпечення зводиться до використання комп'ютера і правових баз даних. Комп'ютер – нерідко розглядають, як вдосконалений варіант засобу вводу та розмноження інформаційних даних. Водночас, поняття інформаційного забезпечення більш ширше і, окрім довідково-інформаційного забезпечення, включає й використання різноманітного програмного забезпечення.

Сьогодні існує велике різноманіття юридичних сайтів як вітчизняного так і іноземного походження. Найбільш відомі юридичні сайти України, які стали популярними серед студентів, викладачів та інших користувачів – офіційний сайт Верховної Ради України: www.portal.rada.gov.ua, де можна отримати

інформацію про закони та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні угоди та нові надходження в законодавстві. Сайт інформаційно-аналітичного центру „Ліга” www.liga.net, який є зручним для роботи на фірмах, підприємствах, установах, організаціях. Каталог Юриста www.lawukraine.com. Сайт „Юридичні послуги в Україні” www.pravovik.com.ua найбільш зручний для тих, хто цікавиться юридичними фірмами України, а також для тих, хто шукає у юридичній царині собі роботу.

Викладені особливості правового поняття та функцій джерел юридичної інформації дозволяють поглибити та розширити можливості формалізації та ефективного комп’ютеризованого їх застосування у юридичній практиці.

Список використаних джерел:

- Николайчук Я.М. Теорія джерел інформації. /Видання друге, виправлене/, -Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2010.-536 с.
- ЗУ «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 //ВВРУ, 1992. - № 48 від 01.12.1992.
- Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 07 вересня 2012 року : (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2012.- 344 с.
- Марущак А.І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності : Навчальний посібник. - К: Видавничий дім «Скіф»,КНТ, 2008.- 344 с.
- Закон України «Про державну статистику »(в редакції Закону №1922-III від 13.07.2000р.) //ВВР, 2000.- № 43.-ст.362.